

J. N. J. F.

DISSE³TATIO HISTORICO-
POLITICA

CONVENIENTIA
^{De}

Inter

DOGMA TANIC.
MACHIAVELLI
VITAM OLIVERII
CROMVELLI

Protect. Angl.

cujs PARTICULAM PRIOREM

Cum Consensu Ampliss. Facult. Philos. in
Regia Academia Aboënsi

PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO
Mag. HENRICO HASSEL

Eloquent. Profess.

Publico bonorum examini D. V. submittit

Alumnus Regius

JOHANNES Erici FORSMAN

Sudermannus.

Die XIV Jun. Anni MDCCXXIX. Loco Gboris p.m. consuetis.

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO

Reverendissimo

PATRI ac DOMINO

D_N. DANIELI
LUNDIO

S. S. Theologiæ DOCTORI Celeberrimo, Inclytæ Diœcœseos Strengnæsensis
EPISCOPO Eminentissimo,

Ven. Confis. PRÆSIDI Gravissimo,
Regii ibidem Gymnasii Scholarumque per totam Sudermanniam & Neticiam EPHORO Adcuratissimo.

MÆCENATI MAXIMO.

Per novennium fere, qvo inter Tuos
clientes locum mihi concedere dignatus es, REVERENDISSIME PA-

TER,

TER , tot ac tantis me cumulaſti beneficiis , ut ea dignis laudibus proſeqvi haud valeam. TUA benignitate etiam omnino eſſem indigniſſimus , ſi hac occaſione ſingularem TUUM , REVERENDIſſIME PATER , erga me favorem publice non teſtatum irem. Suſcipias igitur MÆCENAS MAXIME , tenues has ingenii primitias , ceu gratiſimæ mentis & ſubmiſſæ erga TE , R.P. venerationis indices , meqve qva coepiſti benevolentia ulterius amplecti ne deſinas. Erit ſemper meum pro TUA TUÆQUE Nobilissimæ Familiæ perenni ptoſperitate devotissima ad supremum Numen fundere ſuſpiria

REVERENDIſſIMI
NOMINIS TUI

Cultor ac Cliens humillimus

J. Forsman.

Admodum Reverendo atque Amplissimo VIRO

Dn. JOHANNI CROËL

S:æ R:æ M:itis Concionatori Aulico &
designato Eccl. Riddarholm. & Bromm.

PASTORI longe meritissimo,
PROMOTORI MAXIMO

Admodum Reverendo atque Praeclarissimo VIRO

MAG.

THOMÆ CARELIO

PASTORI in Frösthuna & Catharinæ-
Nås / nec non adjacentis districtus

PRÆPOSITO adcuratissimo

PATRONO quovis observantia genere etateim
prosequendo

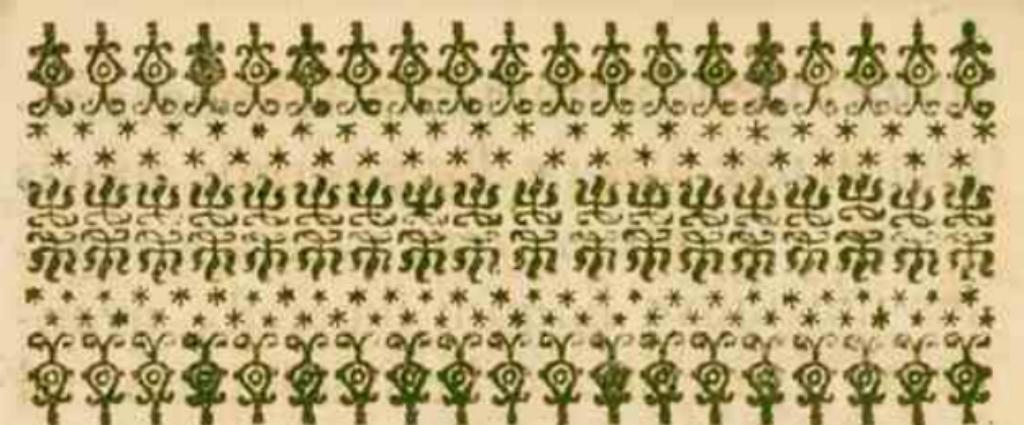
Submissæ venerationis & pietatis testan-
dæ cauſa, qualescunque hos studiorum fœtus cum
omnigenæ felicitatis adprecatione, offert dat & dicat

Admod. Rev. Ampl. & Præcl.

NOMINUM VESTRORUM

Cultor devotissimus

J. F.

D. D.

§. I.

Conditionem humanæ naturæ exactius æstimanti mirari forsan liceat, unde tot ac tanta, circa felicitatem & beatitudinem ejus, opinionum monstra prognata sint; præcipue quum omni animantium speciei certa in sui conservationem media, cum tenerrimo qvodam affectu, indiderit benignissimus rerum auctor, hominiqve præ ceteris addiderit sanam rationem, tanq; actionum suarum normam, cujus ductu, qvæ naturæ suæ utilia & noxia sint, in civili saltet vitæ curriculo investigare possit, modo velit. Nec est, qvod per com-

munem tenebrarum cataclysmum præstantissimæ naturæ dotes periisse aliquis dicat. Tantum enim naturalis lumen unicuique homini superest, quantum, si prævia accesserit institutio, ad promovenda vitæ civilis commoda inter pares satis est. Verum cum reliquias istas, ceteroquin non contemnendas, cupiditatum illecebris abrepti homines, in pessimum vitiorum gurgitem immergant; prava affectuum inclinatione, corrupto morum habitu, cerebra aberrandi consuetudine, deteriores evadunt, quum meliores esse deberent. Hinc quot capita, tot etiam de bono tam naturali, quam morali judicia. Alii ambitionem & gloriam, alii divitias & opes, alii voluptatem & luxuriam; paucissimi vero virtutem non fucatam amplectuntur. Dolenda haec calamitas, eoqve magis, quod intra suæ pravitatis cancellos nemo fere se contineat, quin alios eadem qua ipsa lue infectos pessum det. Nam ut se-

mel venenatus aër morborum conta-
gium per longinqva terrarum spatia
vulgare solet; ita mali homines, qvi
licet supra vulgus sapere & ex interiori
rationis adyto saniores depromere con-
clusiones visi sunt, saltem videri
voluerunt, ea tamen, editis in pu-
blicum scriptis, ut præclara & imita-
tione digna commendare facinora non
erubescunt, qvæ tramitem virtutis tran-
filiunt & omnis justitiæ ac honestatis
sensum miseris mortalibus eripiunt, in-
ducti ut ego suspicor, non tam geniata
vafricie, qvam aliorum exemplo. Nam
sæpius observarunt, qvosdam fortunam
habuisse fautricem & per simulationem
ac dissimulationem, imo qvasvis sce-
lestissimas artes ad præfixum ambitio-
nis & honoris apicem citius ac tutius
pervenisse; alios iterum, qvamvis bo-
na caussa fretos in ipsa virtutis via sæpe
periclitatos fuisse. Ideoqve ut nomen
sibi à sera posteritate suspiciendum, u-
tinam non detestandum! compararent,

talem excogitarunt fabulam, qvæ au-
res perditorum hominum titilaret vi-
amque cœcæ eorum explendæ libidini
panderet latissimam, qvi altius emer-
gere, magna moliri, per fas & nefas
famam & potentiam aucupari cupiunt.
Certe, ut alios taceam, Nicolaus Ma-
chiavellus in libro suo de Principe talia
principibus propinavit dogmata, qvæ
facem tyrannidi prætulerunt; nec tan-
to successu qvisqvam monstrata pre-
mere vestigia unqvam potuit, qvam
Oliverius Cromvellus Anglicanæ Rei-
publicæ invasor. Par nobile virum!
Dignus præceptore discipulus, & ne-
scio an ille artes tyrannicas melius do-
cuerit, qvam hic didicit & exercuit.
Hinc impræsentiarum animus est, loco
speciminis Academici breviter exhibere
convenientiam inter Oliverii Crom-
velli vitam & Nicolai Machiavelli do-
gmata: fausto utinam auspicio & be-
nigno Candidi Lectoris Favore!

Ad morem, qvi diu obtinuit, explicanda jani forent vocabula dissertationis capiti adjecta, nisi persvasum haberemus omnibus innotescere, qvid sibi velint. Ne autem sicco, ut ajunt pede singula prætereamus, qvæ ad illustrationem hujus materiae facere queant, aliquæ in antecessum circa Nicolai Machiavelli personam, mores ac doctrinam monere consultum duximus, ut eo expeditior deinceps ad reliqua sit progressus. Et licet de natalitio ac parentibus ejus parum certi investigare potuerimus; Florentinum tamen natione suisse vel inde colligitur, qvod nobilissimæ & per Italiam olim potentissimæ Florentinæ reipublicæ à secretissimis fuerit consiliis, & Cæsari Borgiæ Alexandri VI. Pontificis Romanî nepoti valde acceptus. (a) Eo enim tempore, qvō hic Alexander, Pius III, & Julius II. Pontificales insulas

gestabant, & Carolus VIII. ac Ludovicus XII. regni Galliæ Sceptra tenebant, circa finem nimirum decimi quinti & initium decimi sexti seculorum, ætate Martis & Bellonæ strepitu turbulentissima, claruisse Machiavellum manifestum est. (b) An vero patria unquam pulsus in Gallia, Romæ & alibi vitam degerit exulem, uti ex præfatione ipsius ad librum de Principe Laurentio Mediceo dicata sibi persvadet Gentilettus in Anti-Machiavello (c) suo nobis perinde erit. Id saltem acceptum damus, qvod post varios casus variaqve fortunæ discrimina “fato” “functus sit, qvum accepto temere “pharmaco, qvo se adversus morbos “præmuniret, vitæ suæ jocabundus “illusisset, paulo anteqvam Florentia “Cæsarianis subacta armis, Mediceos “veteres dominos recipere cogeretur (d) “anno ut putant 1530. Nam more tum papistico ultimam unctionem accep-

ceptilaturus: Fruar inquit illa; iter e-
nim facientes delinire solent ocreas. (e)

(a) Reinhardi Theat. Prud. Eleg. p. 19.

(b) Antimachiavell. p. 6. Conf. Hist. Goth. p. 725.

(c) Pag. 6. & 7. (d) P. Jovius in Elog. fol. 163.

Tollus de infelicitate Literatorum fol. 4.

(e) Frid. Gentzkenii Syst. Philos. t. 1. p. 219.

§. III.

Laudari ab his, culpari ab illis,
huic etiam, ut fere omnibus contigit.
Nam ut virtus virtutisqve cultores oso-
ribus obtrectatoribusve raro carent;
ita pestili nebulones plerumqve suis
non destituuntur assentatoribus. Qvot
Machiavelli mentionem fecisse constat,
tot fere diversa de ipso ejusqve scriptis
lata sunt arbitria, qvorum pauca tan-
tum memorabimus. Possevinus (a) &
cum ipso P. Jovius (b) Hetrusci Scriptoris
hostes alias infensissimi, præstans & pla-
ne eximum ingenium ipsi tribuunt.
Historiæ peritissimus ac vir magnæ in-
dustriæ atqve ingenii salutatur à Leun-
clavio (c). At ut hominem vagi, in-
certi,

certi, inconstantis ac instar flammæ
huc illucve evolantis judicii pariter ac
ingenii eum traducere fategit Kecker-
mannus (d) & qvi ipsi adstipulatur Gen-
tilettus tantæ insuper est procacitatis,
ut ne micam qvidem firmi ac solidi ju-
dicii naturalis Machiavello fuisse ca-
lumnietur, notante Conringio (e).
Quidqvid sit, posteritati reliquit Ma-
chiavellus Historiam Florentinam, Li-
brum de principe, Discursus in Livium,
itemqve de Republica, nec non vitas
Aldi Manuccii & Castruccii Castracani,
præter ea, qvæ de ruina imperii Ro-
mani, de migrationibus populorum
septentrionalium & de arte militari
commentatus est. (f) Ingenium igitur
non plane contemnendum, imo, si diis
placet, acre, subtile ac igneum ipsi
hand defuisse scripta hæcce testantur.
Observandum tamen, qvod aut de in-
dustria venenum salubribus herbis tem-
peraverit, aut præ fluctibus rapidi in-
genii ab utilibus noxia distingvere non
valu-

valuerit, impiaque s^epe docuerit. Unde effugere non potuit, quin pro Atheo (g), irrisore, pseudopolitico & Achitophele Florentino à plerisque, imprimis Romanæ ecclesiæ addictis, habatur ejusque doctrina tanquam toti orbi execrabilis ab omnibus fere Moralistis & probis politicis rejiciatur. (h)

(a) In judicio de quatuor scriptoribus de la Nue,
Joan Bodino, Phil. Mornæo & Nic. Machiavello.

(b) In Elog. fol. 162. (c) In Praefatione ad
Julium Salmensem super Billifarii Neretinorum
ducis de principum educatione.

(d) Disp. XXIX. cursus philol. qvæst. X. fol. 783.
Tom. II. operum. (e) In Animadvers. polit.
ad princip. Machiavelli fol. 9.

(f) Jo. Frid. Reinhardi Theat. Frud. Eleg. p. 29.
(g) Budd. Thes. Theol. de Atheismo & superstitione.
(h) Jo. Frid. Reinh. Lib. cit. p. 32.

§. IV.

Machiavellum paulisper missum facientes, ad Oliverium Cromwellum nos convertimus, in profapiam ipsius breviter inquisituri, priusquam ad eum proprius accedamus. Et quanquam claritas non tam nascendo, quam vi-

vendo comparatur: præsertim quum non solum vitæ ac morum integritatem, fœdæ originis memoriam prorsus delere censeamus; sed etiam experientia edoceamus claritatem in filiis haud raro videre parentes, quam ipsi non habent: nihilosecius illustrior stirps & natalis soli dignitas celebritasve hominem plurimum commendat, ad virtutem efficacissime incitat & facilius inclarescere juvat. Unde dupli nomine fortunati nuncupandi, quos & nativitas, & virtus vel heroica ac singularia gesta nobilitarunt. Utrumque de Ol. Cromvello, etiamsi certo respectu ac salvo aliorum judicio, affirmare audeamus. Nos equidem non fugit, quod qui vitæ ejus historiam consarcinarunt in varias abierint sententias. Vel ignobilis ac obscuro loco oriundum, patre utpote zythopepta, mentijuntur; vel e nobili, verum ad extremam pauperiem redacta familia genitum dicunt; vel etiam Episcopi cuiusdam filium fu-
isse

isse absque ullo fundamento fabulan-
tur. (a) Has & ejusmodi diversas di-
verorum *opiniones* conciliare, labor
ut difficilis, ita sterilis. De hoc fere inter
omnes convenit, quod cognomen mu-
tuetur à Thoma Cromvello, qui tem-
pore Henrici VIII. per Angliam & Eu-
ropam late inclaruit. Erat hic juvenis
conspicua facie, rara indole atque in
eadem civitate natus, qua Cardinalis
Thomas Wolsey, qui ut omnes po-
pulares suos singulari amore prosequen-
batur, & ad munia ac dignitates ple-
rumque evehere studebat, ita hujus
salutem ac promotionem sibi quam ma-
xime cordi esse testatus est. Unde &
Thomas Cromwellus eo adjuvante ad
magnos adscendit honores, in album
nobilium inscribitur, ac titulo & insi-
gnibus Lib. Baronis Dugdalensis nec
non Comitis Essexiensis honoratur;
quamvis hoc ipso anguem, ut ajunt,
in sinu aluisset & percussorem in pro-
prium caput emisset. Nam tantis me-

ritis pessimam retulit gratiam Thom. Cromvellus, suaque opera haud parum adjuvit, ut, ob literarum cum exteris commercium gratia regis amissa, bonis privatus & ab officio remotus tandem misere perierit Cardinalis. (b) Verum uti fortuna diu eodem non stat vestigio, ita nemesis divina ingrati animi poenas de eo summis unoque iectu prostravit, quem favor Cardinalis & gratia regis Henrici ad tantum honoris fastigium extulerant. Sententia enim Parlamenti, cui rex etiam subscripsit, bona ejus publicantur & ipse mortis supplicio afficitur. (c) An cælibem duxerit vitam Th. Cromvellus nec ne, nobis non constat; Hoc certum est, eum mascula caruisse prole, sororemque suam Dodalioni Wilhelmi, nobili equiti nuptam dare curasse, eum procul dubio in finem, ut suum quoque nomen, quod alias secum moriturum prævidit, mediante hac affinitate, posteritatis consecraret memoriæ. Nec spes ipsum defellit.

Nam

Nam filius Dodalionis Richardus, amore avunculi ductus, disfaderi nullo modo voluit, quin tum se, tum filios suos Cromvellos cognominaret. (d)

(a) Vita Ol. Cromv. per Greg. Leti Part. I. Lib. 3.

(b) Lib. cit. Conf. Hübner. Introduct. ad Hist. Civil. P. II. Lib. 3. p. 911. seqq.

(c) Lib. Cit. p. 924. (d) Greg. Leti. l. c.

§. V.

Huic familiæ originem debet Oliverius Cromvellus, filius parentum natu minimus, qui in urbe primaria Comitatus Huntingtonensis lucem primum aspexit, patre Roberto Cromvello & matre Elisabethia Richardi Stewardi filia (a); quanquam non desint, qui Robertum nostri avum putant, patrem Cromvellum, matremque Annam Hensley. (b) De tempore nativitatis haud levior, quam de parentibus interscriptores existit discrepantia. Quidam enim diem 25. Ap. A: i 1599. fœtum hunc toti ferme Europæ terribilem protulisse volunt. (c) Alii diem 3. aut' 14. Sept. ejus-

dem anni natale ejus fuisse statuunt. (d)
Gregorius Leti & qui ejus vestigiis insistunt, die 3. Apr. A: 1603. natum dicunt. (e) Ubi tamen observandum, fidem Itali in hoc puncto non adeo firmam esse, quam superstitiose contendat natalem Ol. Cromvelli fatalem Elisabethæ Angliæ reginæ fuisse diem, ut solita papistarum vanitate omina corradit & cœlo stellisque influentiam tribuit. Portenta & alia funesta prodigia, quæ, ut principatus prævia signa, juxta & paulo post nativitatem facta narrantur, suis æstimatoribus relinqimus & curiosum lectorem ad eos alegatum volumus, qui majori studio talia coacervarunt. Inter hos Gregorium Leti merito numeramus, qui præter alia, narrationem sibi a Comite de Anglesey commemoratam refert, Ol. Cromvellum anno ætatis tertio, pictam principis Caroli I. imaginem inter plurimas alias coemittam, servatis ceteris in ignem misisse: eamque non hac occasione tantum, sed quotiescumque

que invenerit, dilacerasse vel comburere tentasse. (f) Gregorio addimus Ludo-vicum de Gand, qui perperam sibi persuadet, Deum s^epe inter dormiendum Ol. Cromvello puero aperuisse, quod Angliae, Scothiae, Hiberniaeque rex olim futurus esset. (g)

- (a) Observ. Strimesii ad publ. Relat. Anni 1723 N.40.
 p. 318. (b) Greg. Leti l. c. (c) La Vie. Dr Olivier Cromv. Anonym. p. 1. (d) Obs. Strimes. l.c.
 (e) Loc. cit. (f) Loc. cit. (g) In parall. Olivæ p. 41.

§. VI.

Ol. Cromvello adhuc parvulo, cum fervida non minus discendi cupiditas, quam acerrimum ingenium adesset, cura parentum, qui filium literis & moribus institutum cupiebant, præceptor datus est Joh. Langius Theologiæ studiosus; sub quo sex annos ingenuam præstítit diligentiam, & in lingvis, mathesi ac aliis Philosophiæ partibus ita profecit, ut academicis initiari studiis progressus ejus postularent. Cantabrigiam missus, ut cœperat, pergit, ubi per septennium perorando aliisque exercitiis se omnibus

probavit, & in sui admirationem multos
rapuit. Mirabantur in juvēne singularem
morum gravitatem, incomparabilem e-
loquentiam ac profundam sacrarum li-
terarum notitiam. Domum Cantabri-
gia revocatus, apud matrem non diu
permansit, sed Londinū profectus juris-
prudentiæ & equestribus exercitiis ope-
ram dare cœpit. Tum regis adeundi fa-
cultatem nactus, benigniora sibi pollice-
tur fata; siquidem regem Jacobum stu-
dia & literatos viros magni semper feci-
se noverat. Hinc magnifice donatus Can-
tabrigiam repetit, doctoratus gradum
ambit & adipiscitur. Moritur interea
Jacobus in quo fortunæ suæ spem quam
maxime collocaverat Ol. Cromvellus.
Quam ob caussam animo vacillare cœ-
pit, quam viam ingrederetur & quibus
mediis altiora petere posset fere ignarus.
Ut autem à teneris ambitiosus fuerat, pe-
ne ad desperationem redactus est, cum
vexilla fortunæ suæ paulisper submittere
cogeretur: præcipue postquam precibus
matris

matri fatigatus ad ducendam uxorem
consensisset; conjectans hoc sibi levi
haudquam fore impedimento, qua-
lecumque demū munus ambiret, etiam si
a pueritia sacrī initiari optasset. Ambi-
guus quid ficeret, exteris regiones visi-
tat & inter alia militarem disciplinam
edidicit, ut ad omnes fortunæ nutus pen-
denter animum erigeret. Quo factum
est, ut, priori vitæ instituto ac genere mu-
tato, castra sequi tentaverit, quo citius in-
explebili ambitioni satisficeret: Präser-
tim quā sors ipsum reservasset in tu-
multuosum tempus, quo tota Anglia ci-
vili bello implicari cœpta erat. Nec in
vanum ejus opinio abiit. Nam ut strenui
militis non minus, quam callidi ac prom-
tissimi ducis munus calluit; & favens for-
tuna temeritati ejus exoptatum addidit
eventum: ita quoq; militia magnum ei
conciliavit apud cives favorem, ut quasi
per gradus ad majora subinde promote-
retur dignitatis & honoris insignia; usq;
dum supremum in militia locum una

cum comite Th. Fairfaxio adeptus fuisset, quem tamen quasi suæ fortunæ æmulum clandestinis machinamentis officio removit, ut eo facilius seditionis militum uteretur opera, ad ea consilia, quæ diu satis anxie agitasset, perficienda. Hinc Reipublicæ Angl Protector constituitur & inauguraratur, uti suo loco dicitur. Verum enimvero insignē ejus temporis per magnam Britanniā revolucionem cum omnibus circumstantiis, eo ordine, quo notari merentur, persequi nostrum non est, nec imperata, cui litamus, brevitas nos diutius hisce immorari finit; dum accuratam vitæ Ol. Cromvelli descriptionem exhibere non conamur, sed pauca tantummodo expendere, ut, quæ Machiavellicis principiis niti videntur, clarius patescant.

§. VII.

Pedem iterum ad Machiavellum referimus, cuius plurima existare eruditionis monumenta supra § III adstruximus. Horum autem quum pleraq; vel directe sco-

pum præfixum non feriant, vel ob exemplarium raritatem haberi vix possint: sciendum nos ea præteriisse, & tantum librum, quem de Principe scripsit, consuлюsse; quum vel inde primaria pseudo-politici hujus dogmata haberi queant, quæ in comparatione ad gesta Ol. Cromvelli observanda sint. Fateri licet Hetruscum scriptorem principia sua non ex proprio cerebro, sed ex Aristotelis, Xenophontis vel aliorum veteris ævi politorum scriptis, sua laude dignissimis hau-sisse. Verum eo nomine culpandus est, quod ab iis discesserit & in generalioribus non substiterit, nec tantum de facto pseudoimperantium regulas narraverit, sed de jure insuper approbaverit & imitandas singulis imperantibus, quasi pessimus consiliarius proposuerit, oblitus quod in consilio capiendo prudentia, in dando fides requiratur & religio. Idcirco artes tyrannicas principem suum edocere studuit, itemque præstítit. Nec quisquam, observante Conringio (a), an-

te eum repertus est, qui ejusmodi malas
 artes tanquam leges prudentiae & ratio-
 nes bene gerendae justae alicujus Reipu-
 blicae scriptis tradere & orbi commen-
 dare sustinuerit, cuius monitis si quis ac-
 quiescat princeps, nomen ac omen ty-
 ranni frustra deprecatur. Quis ergo mi-
 retur, viros eruditos certatim librum
 istum sibi confutandum summisse, qui
 consilia adeo perniciosa subministrat.
 Verum ex his alii aliam ingressi sunt vi-
 ami, & vel impietatem solum notarunt,
 vel justo iniquiores in auctorem fuerunt:
 pauci tantum errores politicos solide re-
 futarunt, & ut fieri solet, diverso pror-
 sus cum successu spartam suam orna-
 runte juss adversarii; qua de re conf. Bud-
 dæus in Isagoge Historica in Theologi-
 am universam pag. 323. Proinde, ut eas
 dominationis tradidit leges pessimus iste
 consiliarius & fœdissimæ tyrannidis
 magister, quas e principum aulis penitus
 eliminandas optant omnes sani politici,
 qui nihil quidquam contra conscienciam

tiam & dictamen rectæ rationis suscipi-
endum censem; ita perpauci ejus de-
fensionem in se derivari passi sunt. Si
enim exceperis Casparum Scioppium in
pædia sua politices & Thomam Hob-
besium, qui sub alio schemate perni-
ciosissimam hanc doctrinam in scenam
rurus produxit dubiamque huic impie-
tatis palmam fecit, neminem fortasse
invenies scriptis id tanta protervia præ-
stuisse. Interim tamen dolendum eo
plures Machiavellismum factis expres-
se, imo si ab ipsis imperii civilis incu-
nabulis historici consulantur, appareat,
multos principes & status ministros, te-
meratis justitiæ, honestatis & pietatis
sacris, cœcam libidinem pravasque fe-
cutos artes regimen crudelissime insti-
tuisse & a Machiavellisticis principiis
ne latum quidem ungvem deflexisse.
Si in horum album Oliver. Cromvel-
lum inscripserimus, injurii in ipsum
non videbimur; quum adversus pa-
triam arma injusta suscipere, regem

suum legitime constitutum indicta
caussa ad supplicium mortis trahere,
totius regni Parliamentum disturbare,
ejusque membra cæde & verberibus
expellere, proceres pariter, nobiles ac
plebejos terrore consternatos ac metu
plus quam servili suspensos tenere, nul-
li competere possit, nisi ei, qui ut ty-
rannus rempublicam invadere & quo-
cunque modo imperium sibi arrogare
molitur.

(a) De Civili Prudentia Cap. II. pXVI.

§. VIII.

Ex hisce neminem latere existima-
mus, necesse esse, ut supra diximus,
e Schola Machiavelli non nisi tyran-
nos prodire posse, quotquot se ejus in-
formationi ac consiliis manciparunt;
quum ita comparata sint omnia, quæ
principi suo propinaverat, ut justitia
& honestate omissa, utilitatem prima-
rio spectent, atque ad eam, tanquam
summam totius doctrinæ redeant. Pri-
vatum

vatum nimirum commodum semper
quærendum vel cum neglectu com-
munis civium ac subditorum salutis,
imo, quamvis in maximum discrimen,
sin secus fieri posset, respublica inci-
deret. Ille idem ultimus rerum geren-
darum finis Ol. Cromvello fui*fudi* nos
subolere jubet ipsius naturæ indoles &
in ambitionem perversa propensio,
quæ procul dubio, quo imaginaria al-
lexit utilitas, ad absolutam in popula-
res dominationem per fas & nefas af-
fectandam, eum incitarat. Eo omnes
actiones etiam obtentu religionis & li-
bertatis publicæ susceptas direxit, quod
ex eventu abunde patet, quum popu-
lum callidis artibus circumventum,
majorem, quam ullus unquam rex
sibi vendicarat potentiam communi
quasi consensu in se derivare, ne dicam
bono animo tulerit, sed prorsus coë-
gerit. Quis enim ignorat, eum multo
ante, jus vitæ & necis, quod inter ju-
ra

ra maiestatis primaria refertur, in regem non minus, quam subditos sibi arrogas? In quantum autem privata unius homuncionis utilitas eo tempore Reipublicæ noxia fuerit, loqvuntur funestæ innumerorum hominum clades, profusus civium sanguis, urbes a popularibus suis dirutæ, præter alia quam plurima auditu horrenda, quæ magna Britannia, tum post hominum memoriam maximis intestinis conquisata motibus passa est & apud hystoricos passum legi merentur. Idcirco nullatenus vera, sed ficta audiat quoque imperantis utilitas, quæ cum commodis reipublicæ non modo non conjungitur, sed tum ab iis, tum ab honestate, cui parere semper debet, segregata manet, ut concludere fas sit, quod nubem, quam repræsentavit

Nicolaus Machiavellus, pro Junone amplexus sit Oliverius
Cromvellus.